

21 נובמבר 2019
סימוכין: 198-19

לכבוד,
מר גדעון מזור
מנהל מחוז מרכז
בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: מסמך הנחיות לחקירת בריכות התשטיפים – חלק מזרחי אתר רתמים
סימוכין: 1. LDD: דו"ח ממצאים, סקר היסטורי, אתר הטמנה "רתמים", אשדוד. פברואר. 2011.
2. המשרד להגנת הסביבה: דוח ממצאי חקירת פסולת וקרקע באתר רתמים. 19.3.2012.

א'. רקע כללי

מטמנת רתמים פעלה החל משנות ה-60 של המאה הקודמת ועד לשנת 2003. המטמנה, אשר פעלה מצפון לאשדוד על שטח של כ- 502 דונם, קלטתה במשך שנות פעילותה פסולת ביתית ו**תעשייתית**, אשר הוטמנה בכל שטחי המטמנה. רשות מקרקעי ישראל ואיגוד ערים לאיכות הסביבה דרום יהודה יזמו בשנים האחרונות קידום של תכנית לשיקום 564 דונם משטח **מטמנת רתמים**, הנמצאת מצפון לאשדוד. במסגרת זאת, בדצמבר 2018 אושר תקנון (הוראות התכנית) "תכנית מתאר מקומית מס' בר/1/287 שיקום אתר פסולת "רתמים" (להלן – "תכנית המתאר" או "הוראות התכנית").

יובהר כי מסמך הנחיות זה, חל על אזור בריכות התשטיפים והשפך המצוי מזרחית לשטח תכנית המתאר, התייחסות מקצועית לעניין ההנחיות הנדרשות לשיקום המתחם הכלול בתכנית המתאר המדוברת, תצא בנפרד למסמך זה.

אתר רתמים (להלן "האתר" או "המטמנה") הוקם בשנות ה-60 של המאה הקודמת כאתר הטמנת פסולת של העיר אשדוד וסביבתה ופעל עד לסגירתו בשנת 2003. האתר ממוקם כקילומטר מזרחית לחוף הים התיכון, מצפון לבתי הזיקוק ולאזור התעשייה הצפוני של העיר אשדוד במחצבות הכורכר, צורתו מוארכת וצרה, אורכו כ-1.2 ק"מ ורוחבו 0.5 ק"מ. שטח האתר הוא 502 דונם ונפח הפסולת במטמנה מוערך בכ- 3.3 מיליון מ"ק.

במהלך 40 שנות פעילותו קלט האתר פסולת ביתית ותעשייתית מאשדוד, יבנה, נס-ציונה, רחובות, מזכרת בתיה, קרית עקרון וישובי המועצות האזוריות שבסביבה וכן פסולת תעשייתית ממקומות שונים בארץ. מנתונים שנאספו במסגרת הסקר ההיסטורי שבוצע באתר (סימוכין 1) **כמות הפסולת התעשייתית אשר נקלטה במטמנה מוערכת בכ- 235,000 טון לפחות. על פי המידע שנאסף הפסולת התעשייתית הוטמנה בכל חלקי המטמנה. בנוסף מוערך כי בשני אזורים ממזרח לשטח המטמנה פעלו בריכות לקליטת שפכים תעשייתיים, אשר מוערך כי נקלטו בהן לפחות 225,000 מ"ק שפכים תעשייתיים באזורים הממוקמים אל מחוץ לשטח גבולות תכנית המתאר.**

ב'. מידע פרטני בנוגע לבריכות והשפך בסביבתן

להלן פירוט המידע כפי שהועלה במסגרת דו"ח המשרד להגנת הסביבה משנת 2012 (סימוכין 2):

"מידע מאיגוד ערים דרום יהודה שתפעל את האתר מצביע על שתיים עד ארבע בריכות לקליטת פסולת נוזלית תעשייתית ושומנים מכל רחבי הארץ כולל שפכים המוגדרים כיום כחומרים מסוכנים. הבריכות פעלו מסוף שנות ה-70 ועד תחילת שנות ה-90 בשולי האתר הפסולת המזרחיים, כ-150 מטרים ממזרח למטמנה. שפכים ופסולת נוזלית מבתי הזיקוק, מרי גז ומרצפת, מתועדים, אך סביר להניח כי שפכים ממקורות נוספים, המופיעים בטבלה לעיל, פונו לבריכות.

שני מוקדים נוספים הם אתרים בהם נמצא שפך של בוצות על פני הקרקע. קיים חשש כי מאז סגירת האתר פוזרו בוצות תעשייתיות באופן בלתי חוקי בסביבת האתר הישן. בנוסף מילוי בריכת השפכים 2 בסיד גרם לתכונה להישפך במורד ולגרום לזיהום קרקע."

ג'. ממצאי סקרים באזור הבריכות והשפך

אזור השפך נכלל במסגרת הסקר ההיסטורי שנערך ע"י חב' LDD (סימוכין מספר 1) ובמסגרת חקירת הקרקע שנערכה ע"י המשרד בשנת 2012 (סימוכין מספר 2).

על פי ממצאי החקירה עולה כי באזור השפך קיים זיהום כבד בקרקע ובגזי הקרקע באזור הבריכות והשפך, להלן תמצית ממצאי החקירות ואומדנים שונים שנערכו בשטח:

אגף שפכי תעשייה דלקים וקרקעות מזוהמות

מס' מוקד	שימוש	שטח (מ"ר)	עומק (מ')	נפח (מ"ק)	משקל (טון)
1	ברירת שפכים 1	3000	2.2	7500	12000
2	ברירת שפכים 2	5000	2	10000	16000
3	ברירת שפכים 3	3000	10	30000	48000
4	שפך עליון	3000	4	12000	19200
5	שפך תחתון	30000	1.5	45000	72000

חקירת זיהום הקרקע וגזי הקרקע באזור זה העידו על נוכחות גבוהה של מזהמים בקרקע ובגזי הקרקע למזהמים הבאים (יחסית לערכי הסף שהיו מקובלים בשנות ביצוע הסקר 2012):

קרקע: מתכות כבדות, חומרי הדברה, פחמימנים, נדיפים ונדיפים למחצה

גז"ק: BTEX, מוכלרים

סיכום ממצאים כפי שהועלו במסגרת הדו"ח של המשרד להגנת הסביבה:

"בבדיקה הראשונה החדירו שפכים לקרקע אך עבר מי התהום הרדודים. הפרופיל הקרקע בתחתית הבריכה נמצא מתכות כבדות, מזהמים נדיפים וחצי נדיפים ושיירי חומר הדברה. הבריכה השניה מכוסה סיד ופסולת בניין ולא ניתן להעריך האם שמה להחדרת שפכים או הטמנת פסולות/ בוצות תעשייתיות. בבדיקה זו נמצאו מתכות כבדות, מזהמים נדיפים מוכלרים, מרכיבי דלק ושיירי חומר הדברה, מזהמים נדיפים וחצי נדיפים, מרכיבי דלק ומלחים. באזורי השפך, זלג או פוזרו בוצות/ פסולות תעשייתיות מאזור הבריכות. בשפך העליון נמצאו מתכות כבדות, חומרי הדברה, מזהמים נדיפים וחצי נדיפים, מרכיבי דלק ומלחים. באזורים אלה הפסולת נמצאת בחלקו העליון של פרופיל הקרקע ולכן יש לפנות את הפסולת המסוכנת והקרקע המזוהמת להטמנה מוסדרת..."

ד'. הנחיות לביצוע חקירת זיהום הקרקע וגזי הקרקע בשטח הבריכות והשפך

1. לאור העובדה שחלפו שנים רבות מאז ביצוע הסקרים באזור המדובר, יש להגיש תכנית לחקירת זיהום הקרקע וגזי הקרקע בשטח הבריכות והשפך.
2. על התכנית להסתמך על המידע הקיים במשרד להגנת הסביבה, על סמך סיורים בשטח ובהתאם להנחיות המשרד המפורסמות [באתר האינטרנט הסביבתי המפורסמות בקישור הבא](#).
3. פעולות מקדימות לביצוע החקירה:
 - a. סיור מקדים באזור הבריכות והשפך על מנת למפות את מוקדי הזיהום בסביבה
 - b. התכנית תכלול סימון ומדידה של האזורים בהם התנהלה פעילות הבריכות ואזור השפך מחוצה להן.
 - c. סקר גיאופיסי לתיחום ממדי האתר: ככל שבמהלך החקירה תמצא פסולת תעשייתית מוטמנת, נבקש כי הגורם הצפוי לבצע את החקירה יערך לאפשרות לביצוע סקר גיאופיסי לתיחום האזורים בהם הוטמנה הפסולת המדוברת וביציאה לחקירה מחודשת לטובת תיחום ממדי הזיהום.
4. תכנית החקירה תכלול התקנת קידוחי גז קרקע אקטיביים לעומקים משתנים
5. יש להגיש את תכנית החקירה לח"מ עם העתק לנציגי מחוז מרכז המכתבים למסמך זה.

בברכה,

עפרי חזיז

ראש תחום קרקעות מזוהמות

סימוכין: 19-273

אגף שפכי תעשייה דלקים וקרקעות מזהמות

העתיקים :

מר אבי חיים, רא"ג שפכי תעשייה, קרקעות מזהמות ודלקים, ת"א

גב' נטע אלול, ראש תחום פרויקטים, אשכול תעשיות

גב' נטע עשהאל, ראש תחום תשתיות, מחוז מרכז

מר יתיר אבישר, רכז קרקעות מזהמות, מחוז מרכז

מפת האתר : האזורים המסומנים בצהוב ובאדום הינם האזורים בהם מצוי על פניו הזיהום שמקורו בהזרמת השפכים התעשייתיים והאזורים בהם הנוזלים נקוו על פני השטח במורד (אדום)

